

Kaynak gösterme / How to cite this article:

Gül, M. F. (2021). Aksaraylıların yardımseverliğine dâir tespitler (1909-1931). *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 21-41. doi: 10.38122/ased.838348

Makale Geçmişi / Article History

Alındı (Received): 12/09/2020

Düzeltilme alındı (Received in revised form): 23/04/2021

Kabul edildi (Accepted): 26/06/2021

Aksaraylıların Yardımseverliğine Dâir Tespitler (1909-1931)

Mustafa Fırat GÜL*

Öz: Osmanlı Devleti'nin son döneminde ekonominin bozulmasının yanında kaybedilen savaşların sebep olduğu birçok problem meydana gelmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki süreçte Osmanlı Hükümeti'nin aldığı bazı kararlar ve bunun telafisi devlet ve millet için oldukça yıkıcı olmuştur. Maddi ve manevi zorluklar karşısında Türk milleti isyan etmek yerine fedakarlığı tercih etmiştir. 1911-1922 yılları arasında yeniden ve mecburen savaşmak zorunda kalan millet elinden geleni yapmıştır. Türkler neleri varsa devletleri (başta ordu) için feda etmişlerdir. Kanıyla, canıyla cepheden cepheye koşan askerlerden başka bir de halkın desteği vardır. Bu destek oldukça önemlidir, zira askerin giyeceği, yiyeceği, silahı, cephanesi vs devletin ve milletin sayesinde tedarik edilebilmiştir. Anadolu'nun ortasında, düşman işgalinin uzağında yer olsa da Aksaraylılar da devleti (ordusu, askeri) için imkân dahilinde yardımlar yapmıştır. Zor zamanlarda devletin ve milletin yarasına merhem olmaya ellerinden geldiğince gayret göstermişlerdir. "Aksaraylıların Yardımseverliğine Dâir Tespitler (1909-1931)" başlıklı çalışmada II. Meşrutiyet ile Cumhuriyetin ilk yılları arasındaki yaklaşık yirmi iki yıllık süredeki yardımlar tespit edilmeye çalışılmıştır. II. Meşrutiyet dönemiyle alakalı olarak Konya'da neşredilmiş gazetelere müracaat edilmiştir. Çünkü Aksaray idari taksimatta 19. yüzyılın ortalarından 1920'ye kadar Konya Vilayeti'nin Niğde Sancağının bir kazasıdır. Aksaray'da gazete, dergi olmadığı gibi Niğde'de de mevcut değildir. Bunun içindir ki süreli yayın sadece vilayette vardır. Konya Vilayet Gazetesi, Babalık Gazetesi önemli kaynaklardır. Cumhuriyet döneminde ise vilayet olan Aksaray'ın 1926 yılında "Aksaray Vilayet Gazetesi" neşriyata başlamıştır. Aksaray'ın orduya ve diğer yerlere yaptığı yardımlar için bahsi geçen gazeteler ve Devlet Arşivi'nde bulunan belgeler taranmıştır. Aksaraylıların Balkan Savaşları yıllarında ve sonrasında orduya yaptığı yardımlar, Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrılmış ve işgal edilmiş Osmanlı Devleti'nin enkazından yeni bir devlet kuran Türk Milletinin her ferdinin yaptığı gibi Aksaraylıların da orduya yaptıkları yardımlar vardır. Ordunun en önemli ihtiyaçlarından olan tayyare için Aksaray'ın 1920-1933 arasında ilçesi olan Şereflikoçhisar'ın oldukça cömert davrandığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Türk Ordusu, II. Meşrutiyet, Cumhuriyet, Aksaray, Şereflikoçhisar, yardım

Determinations on The Helping of The City of Aksaray (1909-1931)

Abstract: During the last period of the Ottoman Empire, there were many problems caused by the deterioration of the economy and the lost wars. II. In the process after the declaration of legitimacy, some of the decisions taken by the Ottoman government and its compensation were very destructive for the state and the nation. In the face of material and spiritual difficulties, the Turkish nation preferred sacrifice rather than rebellion. Between 1911 and 1922, the nation was forced to fight. The Turks sacrificed everything they had for their states (primarily the army). Apart from the soldiers who run from front to front with their blood and life, there is also the support of the people. This support is very important, because the soldier's clothing, food, weapons, ammunition, etc. could be supplied thanks to the state and the nation. Although it was located in the middle of Anatolia, far from the enemy occupation, the Aksarayians also provided possible assistance for their state (army, military). In difficult times, they have tried as hard as they can to be a salve to the wound of the state and the nation. In a study entitled "definitions of the benevolence of aksarayians (1909-1931) " II. About twenty-two years between the first years of legitimacy and the Republic, aid was tried to be determined. II. In relation to the period of legitimacy, newspapers published in Konya were applied. Because Aksaray administrative division 19. from the middle of the century to 1920, it was part of the Sanjak of Niğde, Konya province. Newspapers and magazines are not available in Aksaray, nor are they available in Niğde. For this

* Dr, mustafafiratgul@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-9023-4131

reason, periodicals only exist in the province. Konya Vilayet newspaper, Babalık newspaper are important sources. Aksaray, which was a province during the Republican period, started publication of the “Aksaray Province newspaper” in 1926. For Aksaray's assistance to the army and other places, the newspapers mentioned and the documents found in the State Archive were scanned. Aksarayians' assistance to the Army during and after the Balkan wars, as every member of the Turkish nation, who created a new state from the wreckage of the defeated, separated and occupied Ottoman state from the First World War, does, Aksarayians' assistance to the army. It can be said that Şereflikoçhisar, which was Aksaray's district between 1920 and 1933, was very generous for tayare, which is one of the most important needs of the army.

Keywords: Turkish Army, Constitutional II, Republic, Aksaray city, Şereflikoçhisar district, help

Summary

Aksaray, one of the historical very rich provinces of Turkey and the destinations of Cappadocia that stand out with its natural beauty, is located in a very advantageous place as a geographical location. In the middle of Anatolia, many states left traces in Aksaray at the intersection of roads. Especially during the period of the Anatolian Seljuks state, it experienced bright days; it was made with a mosque, caravanserai, bridge and many other works. In later centuries, it was an ordinary Anatolian city. During the last periods of the Ottoman Empire, its administrative status was extended and it was established in the 19th century. The second half of the century was without county. Aksaray, which was managed in this way until 1920, was made a detached *liva* shortly after the start of the national struggle. Aksaray, which became a province in 1923, was relegated to the rank of *vilayet* only ten years later. Aksaray in other words, Citizens of Aksaray have tried as hard as they can to be a salve to the wound of the state and the nation in difficult times without showing resentment towards these decisions, no matter what. In a study entitled “Definitions of the benevolence of Citizens of Aksaray (1909-1931) ” II. Constitutional for the period of about twenty-two years between the first years of legitimacy and the Republic has been tried to be determined.

II. Constitutional to the period of legitimacy, newspapers published in Konya were applied. Because Aksaray administrative division 19. from the middle of the century to 1920, it was part of the Sanjak of Niğde, Konya province. Newspapers and magazines are not available in Aksaray, nor are they available in Niğde. For this reason, periodicals only exist in the province. *Konya Vilayet newspaper*, *Babalık newspaper* are important sources. Aksaray, which was a province during the Republican period, started publication of the *Aksaray Province newspaper* in 1926. For Aksaray's assistance to the army and other places, the newspapers mentioned and the documents found in the State Archive were scanned. Citizens of Aksaray assistance to the Army during and after the Balkan Wars is shown in the table. Citizens of Aksaray helped, as did every member of the Turkish nation, who had created a new state from the wreckage of the defeated and occupied Ottoman state from the first World War. For tayare (aircraft), one of the most important needs of the army, it was found that Şereflikoçhisar, which was Aksaray's district between 1920 and 1933, was more generous.

It was not mentioned because it was outside the boundaries of the work, but when it was under the administration of the Ottoman State, The Citizens of Aksaray immediately and generously approached the request of the state. In the battle for the throne between the Sons of Fatih Sultan Mehmed, Cem Sultan did not respond to this request by closing the gates of the castle when he asked the Citizens of Aksaray for support as a military force, and they took care not to give the opportunity to a crisis of power in the country.

II. Constitutionalism, twenty-two-year process from constitutional monarchy to the first years of the Republic has been examined. The Ottoman State's requests for assistance from the nation, especially for the army, were not turned down. Because the state, which was in a difficult situation in those days, therefore the army was very much in need of these assistance. Aksarayans have not been indifferent to these calls for help. Some societies were established for all kinds of help for the army. "Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti" (Ottoman Navy for the National Aid Society) was one of them, and Citizens of Aksaray did not refuse to help this society. Assistance from all segments of society, more or less, has been recorded.

It was the latest and most effective technological products of the era that the newly established Republic of Turkey needed most. At the beginning of them was tayare (aircraft). Many cities were able to afford the full cost of the plane. In such a case, the name of the city was the name of that city in exchange for the help of the city. According to the findings, Aksaray could not cover the entire cost of a plane, but it was determined that Şereflikoçhisar, which was an “kaza” (District) of Aksaray between 1920-33, donated a plane to the army. In return, the name of the tayare mentioned in the ceremony in 1928 was given as Şereflikoçhisar.

As a requirement of human behavior, citizens of Aksaray helped children in need of shelter, clothing and education as much as they could. Mebus (deputy) Vehbi Bey and pharmacist Vasif Bey can be mentioned

as benevolent persons of the Republic Aksaray. After the Izmir earthquake in 1928, the center of which was Torbali, the Aksarayians supported their Izmir people as much as they could. After the earthquake that occurred on October 30, 2020 and affected Izmir the most, although the Center is the island of Samos, Aksaray people felt this sadness, as well as all over Turkey, and tried to help their brothers from Izmir in all respects.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin son döneminde yapılan idari taksimattaki değişiklikler neticesinde sancak statüsündeki Aksaray kazaya tahvil edilmiştir. Aksaraylılar, Millî Mücadele'nin başladığı günlerde işgalci kuvvetlere karşı direnmeyi ve düşmanı Anadolu'dan atmayı hedefleyen Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarına destek vermişlerdir. Ankara'da yeni kurulan meclisin (BMM) kararıyla 1920'de Aksaray müstakil liva yapılmıştır (BCA, 030-18-1-1-1-14-2). 14 Teşrinievvel 1336 [1920] tarih ve 40 sayılı "Aksaray'ın Livâ Hâline İfrâğına Dâir Kânun" maddeleri aynen şöyledir (Ceride-i Resmîye, 21 Mart 1337, No. 7: Gül, 2014a: 9):

Madde 1. Merkezi Aksaray Kasabası olmak ve Aksaray ve Arapsun ve Koçhisar kazalarından mürekkep bulunmak üzere Aksaray namıyla müstakil bir liva teşkil olunmuştur. Madde 2. İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'iyülicradır. Madde 3. İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur

1923'te vilayet olan Aksaray 1933'te halen tartışılan bir kararla kazaya dönüştürülmüştür. 56 yıl süren ilçelikten sonra 1989'da Aksaray yeniden vilayet olmuştur (Resmî Gazete, Nr:20202: 2,4). 1933'te vilayetlikten kaza statüsüne düşen Aksaray'dan hükümete "Aksaray Vilâyeti Halkının Dilekleri" başlığı altında arzuhal yazılmıştır. Bu belgede, Aksaray'ın kaza statüsünü hak etmediği, şehirlerinin komşu yerleşimlerden farklı olduğu, geniş bir arazisi ve verimli ovalara sahip olduğu, Aksaray'ın komşuları olan Nevşehir, Arapsun, Koçhisar, Sultaniye, Ereğli kazalarına mesafe olarak oldukça yakınlığı anlatılmıştır (Gül, 2021: 298).

Aksaraylıların yardımseverliğine dair bilgilerin değerlendirilmesinden evvel Osmanlı Devleti'nin son dönemiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on yılındaki olayların kısaca hatırlatılmasının isabetli olacağı düşünülmektedir.

23 Aralık 1876 tarihinde Kanun-ı Esâsi ilan edilip, Meclis-i Mebusanın tatil edildiği 13 Şubat 1878 tarihine kadarki döneme I. Meşrutiyet; meclisin yeniden toplanmaya davet edildiği 23-24 Temmuz 1908'den 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi'ne kadarki sürece de II. Meşrutiyet dönemi denilmektedir (Hanioğlu, 2004:388). II. Meşrutiyet döneminin muktederi bilindiği gibi İttihat ve Terakki'dir (Armağan, 1967:45). II. Meşrutiyet'in ilanından kısa süre sonra Osmanlı Devleti'nin içinde ve dışında birçok hadise meydana gelmiştir. Trablusgarb Savaşı (1911), Balkan Savaşları (1912-13), Birinci Dünya Savaşı (1914-18) en önemlileridir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkan Osmanlı Devleti acısına ağlayamadan yapılan antlaşmalar sonrasında işgale uğramıştır. 23 Nisan 1920'de kurulan Büyük Millet Meclisi Türk'e asırlardır düşmanlık yapan devletlerin planını bozan en önemli hadiselerden biridir. Esaret altına girmeye alışkın olmayan Türk Milleti, Mustafa Kemal Paşa önderliğinde verdikleri Millî Mücadele'den haklı bir galibiyetle çıkmayı başarmıştır.

1911-1922 yılları arasında cepheden cepheye koşan, fedakârlık destanı yazan Türkler önce Mudanya, ardından Lozan Antlaşmaları ile artık rahat bir nefes almıştır. Kısa süre sonra 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyet ilan edilmiştir (TBMM ZC, Devre I, C. 3: 89-98). Yıllardır pek çok konuda mahrumiyet yaşayan Anadolu insanı iktisadî anlamda da özgürleşmek için çok çalışmıştır.

Bilindiği gibi sınırlarda yer alan şehirler daha çok işgal görmüş, daha çok acı yaşamıştır. Böyle zor durumda kalanlara yine devleti ve milleti elden geldiğince destek olmuştur. Aksaraylıların da tarihî süreçte dindaşlarına ve soydaşlarına destek olduğu bilinmektedir. Çalışmanın odaklandığı süreçte Konya'da ve Aksaray'da yayımlanmış gazeteler birinci derecede önemli kaynaktır. II. Meşrutiyet dönemi için Konya Vilayet Gazetesi ile yine Konya'da neşredilen Babalık Gazetesi; Cumhuriyet'in ilk yılları için ise Aksaray Vilayet Gazetesi'ne sıklıkla müracaat edilmiştir. Hilâl-i Ahmer ve Himâye-i Etfal Cemiyetleri ile Aksaraylıların irtibatı hakkında en önemli kaynak Aksaray Vilayet Gazetesi'dir. Aksaray'da fakir ve kimsesiz çocukların eğitim dahil olmak üzere tüm ihtiyaçları için çabalayan Himaye-i Etfâl'in daha çok faydalı olması için insanlar gayret göstermiştir (Gül, 2020b: 487). Aksaray'da doğal afetlerden en çok sel felaketi yaşanmış ve zorlu günlerde yine vatandaşlar birbirlerine destek olmuşlardır (bkz. Gül-Özdil, 2020). Çalışma için bahsi geçen gazetelerden istifade edildiği için 1909 ile 1933 yılları arasında sınırlandırma yapılmıştır.

ORDUYA YAPILAN YARDIMLAR

17. yüzyıl sonlarına gelindiğinde Osmanlı Devleti'nin artık eski gücünü kaybettiği içeride ve dışarıda anlaşılmıştır. Osmanlı Devleti'nin son iki buçuk asrı daha çok Ruslarla yapılan savaşlarla geçmiş ve bunlardan yalnızca ikisinden galip ayrılan Türklerin mecali iyice tükenmiştir. Osmanlı Devleti'nin özellikle ordu için milletten istediği yardım talepleri geri çevrilmemiştir. Çünkü o günlerde zor durumda olan devlet, dolayısıyla ordunun bu yardımlara oldukça ihtiyacı olmuştur. Devletin her yerinden orduya yardımlar yapıldığı gibi Aksaraylılar da ordunun bu yardım çağrılarını kayıtsız kalmamıştır. Konya Vilayet Gazetesi'ndeki orduya yapılan yardım listesinde başta askerlerin isimleri görülmektedir. Yine bu listede nakit yardımından başka özellikle askerin soğuklarda en çok ihtiyacı olan şeyler de bağışlanmıştır. İane defterine kaydolunan bu yardımların tamamı olmasa da bazılarının ulaşılabildiği görülmüştür.

Tablo: 1

Aksaraylıların 1909 Tarihinde Orduya Yardımı (KVG, 6 Kanunusani 1324: 2)

Aksaray hamiyet-mendan ahalisi tarafından iane defteri	<i>Kuruş</i>	<i>Don</i>	<i>Gömlek</i>
Aksaray Redif Taburu Binbaşısı Hacı Süleyman Fahri Bey	216		
Redif Taburu Kâtibi Ali Rıza Efendi	108		

M. Fırat GÜL

Redif Taburu Binbaşısı Hacı Süleyman Fahri Bey harimi hanım	108	8	8
Belediye azasından İsmail Ağa	20		
Eşraftan ve Meclis İdare azasından Vehbi Efendi	300		
Belediye Kâtibi Ruşen Efendi	20		
Belediye Reisi Hasan Efendi	44		
Eşraftan Hacı Ahmet Efendi	50		
Jandarma mülazımı Hacı Salih Efendi	20		
Belediye azasından Refet Efendi	20		
Meclis idare azasından Sina Kerim Efendi	108		
Tüccardan Lafcıyan Parsih Efendi	40		
Şehirhacısı-zâde Mahmut Efendi	20		
Eşraftan Refet Efendi	20		
Hacı Kâtip Efendi	20		
Muallim Sayban(?) Celal Efendi	20		
Eşraftan Nisarî Efendi	20		
Çatin Karyesi'nden Mustafa Kâhya	20		
Tüccardan Saraylıhan Hacı	20		
Osman Bey-zâde Tahir Efendi	20		
Raşit Efendi-zade Hamza Efendi	20		
Singer Makinisti Sihak(?) Efendi	20		
Perek-zade Hüsnü Efendi	20		
Tüccardan Abacıyan Artin Efendi	20		
Tüccardan Ananyani(?) Efendi	40		
Tahrirat Kâtibi Mustafa Efendi	20		
Aksaray Redif Taburu 1. Bölük mülazım-ı evveli Akif Efendi	20		
Aksaray Kaymakamı Rüştü Bey	60		
Nüfus memuru Mustafa Efendi	20		
Vergi Kâtibi Hicâbi Efendi	30		
Mahkeme azasından Karabet Efendi	20		
Naib Ali Rıza Efendi	20		
Dava vekili Yuvanaki Efendi	20		
Tüccardan İstil Efendi	20		
Tüccardan Kuzma(?) Efendi	20		
Kastamonulu Hacı Mustafa Ağa	40		
Arabacı Osman Ağa	20		
Hoca Zamyay(?) Zamih(?) Efendi	20		
Taşpınar Karyeli Hüseyin Efendi	20		
Redif Taburu 4. Bölük mülazım-ı evveli Hüseyin Efendi	20		

Nasuh oğlu Ahmet Ağa	40		
Eşraftan Hasan Hüseyin Ağa	20		
Eşraftan Raşit Efendi	20		
Aksaray jandarına efradı adına	82		
Şeyh-zâde Ahmet Efendi	108		
Teftiş Mahallesi namına	23		
Ortaköy Karyesi namına	547		
Reji İdaresi memurini adına	70		
Hamidiye Mahallesi namına	70		
Yekûn	2694	8	8

Tablo: 2*İane defterinin devamı (KVG, 13 Kanunusani 1324: 2-3)*

Bağış Yapanın İsmi	Kuruş	Don	Gömlek	Çorap
Aksaray Mal Müdürü Ahmet ... Efendi tarafından verilen	100			
Vergi kalemi Rasık Ethem Efendi	20			
Küçük Bölcek Mahallesi namına (2 çarık, 2 mendil)	43	2	2	8
Nakkaş Mahallesi namına (1 pamuklu mintan)	66	2	8	16
Şimendifer acentesi Bodossaki(?) Efendi	40			
Mahkeme azasından Halit Efendi	50			
Gelveri Karyesi Yukarı Mahallesi ahalisi namına (1 çarık)	350	3	2	3
İlyas oğlu Ömer Ağa	40			
Müşmar(?) Ali Ağa yediyle	20			
Eskil Karyesi eşrafından Mustafa Efendi	216			
Eskil Karyesi'nden Hacı Alim Ağa	54			
Eskil Karyesi'nden Hacı Hüseyin Ağa	20			
Eskil Karyesi'nden Ahmet Ağa	40			
Eskil Karyesi'nden Battal Ağa	108			
Eskil Karyesi'nden Battal Ağa'nın harimi tarafından	32			
Eskil Karyesi'nden Recep Ağa	20			
Eskil Karyesi'nden Abdurrahman Ağa	41			
Eskil Karyesi'nden Halil'in Salih Ağa	20			
Eskil Karyesi'nden Abdullah Hoca'nın Memiş	20			
Eskil Karyesi'nden Hacı Abdullah Ağa	40			1
Eskil Karyesi'nden Veli Ağa'nın Memiş	20			
Eskil Karyesi'nden Recep Efendi'nin haremi	20			
Eskil Karyesi'nden Hacı Mehmet Ağa	20			

M. Fırat GÜL

Eskil Karyesi'nden Selam	20
Eskil Karyesi'nden Numan Kâhya'nın Recep Ağa	20
Eskil Karyesi'nden ... oğlu Kadir	20
Eskil Karyesi'nden Hacı Mehmet Efendi	20
Eskil Karyesi'nden Sarısakal oğlu	20
Eskil Karyesi'nden Seyitali Efendi	20
Eskil Karyesi'nden ... oğlu İbrahim	20
Eskil Karyesi'nden Hacı Mevlüt Ağa	40
Eskil Karyesi'nden Veli Ağa'nın Mehmet	20
Eskil Karyesi ahali tarafından mutasaddıka suretiyle	541
Amarat Karyesi'nden Mehmet Efendi'nin validesi	108
Amarat Karyesi'nden Mehmet Efendi'nin	54
Amarat Karyesi'nden Kara Hasan oğlu Mustafa	40
Amarat Karyesi'nden müteferrik suretiyle	17
Sultanhanı Karyesi'nden Derviş Mehmet Ağa	20
Sultanhanı Karyesi'nden Dursun Ağa-zâde Mehmet	108
Sultanhanı Karyesi'nden Hacı Ali Efendi	43
Sultanhanı Karyesi'nden Mustafa Efendi	108
Sultanhanı Karyesi'nden Hatip Ahmet Efendi	50
Sultanhanı Karyesi'nden Kara Kâhya oğlu Hacı İbrahim	50
Sultanhanı Karyesi'nden Bey oğlu Süleyman validesi	20
Sultanhanı Karyesi'nden Hasan Çavuş	50
Sultanhanı Karyesi'nden Baki Ağa	20
Sultanhanı Karyesi'nden Abdurrahman oğlu Veli	20
Sultanhanı Karyesi'nden Hacı oğlu Ahmet	20
Sultanhanı Karyesi'nden Hacı Mahmut oğlu Mehmet	20
Sultanhanı Karyesi'nden Lezgi oğlu Abdullah Ağa	20
Sultanhanı Karyesi'nden Hacı Osman ağa	20
Sultanhanı Karyesi'nden Sebil oğlu Musa	20
Sultanhanı Karyesi'nden Kara Memiş haremi	10
Sultanhanı Karyesi'nden müteferrik suretiyle	165
Eşmekaya Karyesi'nden Mehmet Usta'nın haremi	40
Eşmekaya Karyesi'nden Kör Hüseyin oğlu Halil	20
Eşmekaya Karyesi'nden Arap Ahmet	20
Eşmekaya Karyesi'nden Kitiş oğlu Ali Ağa	108
Eşmekaya Karyesi'nden Kitiş oğlu Ali Ağa haremi	20
Eşmekaya Karyesi'nden Halil oğlu Hacı Ahmet Ağa	108
Eşmekaya Karyesi'nden Dursun Bey	60

Eşmekaya Karyesi'nden İbrahim Bey	108
Eşmekaya Karyesi'nden Hüseyin Bey	108
Eşmekaya Karyesi'nden Hüseyin Bey haremi	20
Eşmekaya Karyesi'nden Ömer Bey	61
Eşmekaya Karyesi'nden Hacı Mehmet Ağa	20
Eşmekaya Karyesi'nden Arap Şükrü Ağa	20
Eşmekaya Karyesi'nden Necip Bey	40
Eşmekaya Karyesi'nden Tahta Külâh oğlu Mehmet Ağa	20
Eşmekaya Karyesi'nden İbrahim Bey haremi	20
Eşmekaya Karyesi'nden müteferrik suretiyle	22
[Listenin devamında eşyaları verenlerin isimleri mevcuttur]	
Yekûn	7371
Geçen hafta yekûnu	2694
Cümle yekûnu	9965

	Don	Gömlek	Çorap	Pamuklu mintan	Eldiven	Mendil	Çarık
Eşya Yekûnu	37	29	91	6	3	2	4

Müracaat edilen kaynaklardan birisi de Konya Vilayet Gazetesi'dir. Mezkur gazeteden öğrenilmektedir ki Aksaray'dan orduya zahire yardımı (KVG, 5 Teşrinisani 1327: 2) haricinde bir vagon buğday ianesi yapılmıştır (KVG, 15 Teşrinievvel 1327: 2).

1911 yılında Aksaray'ın bazı köylerinden Donanma İanesi'ne yardım edilmiştir. Babalık Gazetesi'nde "Aksaray'da Donanma İanesi" başlığı altındaki haber şöyledir:

Aksaray'da sakin olup hasbelmüselleha köylere gitmiş olan Konyalı Muhtar Efendi'nin teşvikiyle Sarıkaraman Karyesi eşrafından Hacı Bey, donanma ianesi namına yetmiş İstanbul kilesi buğdayı otuz beş deri ile yüz kuruş, Hacı Osman Bey altmış, Ali Ağa yüz elli, hasan Çavuş doksan, Bekir Efendi on ve bazı zevat iki yüz kuruş ve Cankıllı Karyesi hamiyetmendani on iki kurban derisiyle üç yüz kuruş, Pireli karyesi yirmi buğday ile yüz sekiz kuruş, Gelveri Karyesi on kurban derisi ve iki yüz yirmi kuruş vermişlerdir.

Bu yazının hemen altında gazete, Aksaraylılara şöyle teşekkür etmiştir: "Müthiş bir felâkete uğrayan Aksaraylıların şu hareketlerine karşı ne derece vezâif karşısında bulunduğumuzu intizâr-ı ibrete koruz" (Babalık, 9 Mart 1911: 4.). Yukarıdaki bilgiler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3:

Donanma İanesine Aksaray'dan Bazı Yardımlar

Bağış Yapanın İsmi	Buğday (İstanbul kilesiyle)	Para (kuruş)	Kurban Derisi
Sarıkaraman Karyesi eşrafından Hacı Bey	70	100	35
Ali Ağa		150	
Hasan Çavuş		90	
Bekir Efendi ve bazı zevat		200	
Cankıllı Köyü ahalisi		300	12
Pireli Köyü ahalisi	20	108	
Gelveri Köyü ahalisi		220	10

TAYYARE CEMİYETİ İÇİN YAPILAN YARDIMLAR

Artık savaş teknolojik silahlarla yapılıyor! cümlesinin son zamanlarda dillendirildiğini düşünmek hata olur. Tüfeğin, topun icadında da buna benzer ifadelerin kullanıldığını tahmin etmek zor olmasa gerekir. Geliştirilen her yeni silah öncekine göre “teknolojik” olarak kabul edilmiştir denilebilir. 1. Dünya Savaşı’nda kullanılan tayyareler de artık eski savaşların bittiğini ve yeni bir döneme girildiğini haber veriyordu. Aksaray Vilayet Gazetesi’nde de tayyarenin önemine vurgu yapılmıştır. Tayyare alımı için kurulan cemiyete yardımcı olunması tavsiye edilmiştir. Cemiyete yardım edenlerin isimlerini liste halinde verirken yardımseverlerin onore edildiği gibi diğerlerini teşvik etme niyeti bellidir. Bu listedeki köylerin yaptıkları yardımın toplamı 3188 lira 22 kuruştur (AVG, 2 Şubat 1927: 4).

Tayyare şehitleri için yapılan anma töreninde tayyare şehitleri tebcil ve takdis edilmiştir. Tayyare teşkilatının zenginleştirilmesi için yardımcı olmanın önemine vurgu yapılmıştır¹. Zekât ve fitrelerin Tayyare Cemiyeti’yle birlikte Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfal cemiyetlerine verilmesi istenmiştir (AVG, 18 Kanunusani 1933: 4).

Şereflikoçhisar’ın Tayyaresi

¹ AVG, Nr.216 (28 Kanunusani 1931), s.1. “Dün aziz tayyare şehitlerimizin ihtifal günüydü. Vatanın her tarafında olduğu üzere Aksaray’ımızda da bu ihtifal Merasimle yapılmış Askerlik Şubesi Reisi Binbaşı Binbaşı Yusuf e orta mektep müdürü Seyfettin Beyler birer Nutuk irat ederek İstiklal ve mevcudiyetimizin için havalarda uçarak hayatlarını feda eden Aziz Tayyare şehitlerimizi takdis ve tebcil etmiş ve tayyareciliğin ve Tayyare teşkilatının hava kuvvetlerimizin her gün daha müteazayit bir surette takviye ve tezyit etmekteğimiz vatan ve millet için hayati bir mesele olduğunu ve bu teşekkürlere manen ve maddeten yapacağımız yardımlarla daima bağlılık temasımız muhafaza etmemiz lazım geldiğini kayıt etmişlerdir”.

Yukarıda da izah edildiği gibi halkı yardıma teşvik eden yetkililer en hızlı neticeyi Şereflikoçhisar'da almıştır. Aksaray'dan nüfus bakımından küçük olmasına rağmen yardımseverlikte bağlı bulunduğu vilayeti geçmiştir.

1927'de kutlanan “Zafer ve Tayyare Bayramı” başlığı altındaki yazının sonunda Koçhisar Tayyare Cemiyeti'nin tayyare merkezine yaptığı 28 bin liralık yardımdan dolayı alınacak tayyareye “Şereflikoçhisar” isminin verileceği kararlaştırılmıştır. Yazıda yine Aksaray kaza merkezinin de Koçhisar kadar duyarlı davranıp bir tayyareye de Aksaray isminin verilmesi gerektiği hatırlatılıp halk teşvik edilmiştir (AVG, 31 Ağustos 1927: 1). Tayyareye isim verme programı yaklaşık bir yıl sonra icra edilmiştir.

Koçhisarlılar öncelikle tayyarelerinin ineceği yeri kararlaştırıp düzenlemişler. Yine bu haberin yer aldığı gazetede Koçhisarlıların yeni bir tayyare daha alabilecek kadar yardıma devam ettikleri de kaydedilmiştir (AVG, 16 Mayıs 1928: 1).

1928 Ağustos'unun başlarında yayımlanan gazetede “Koçhisar Tayyaresi Ad Konması Merasimi” başlığı altında bu özel tören ayrıntılarıyla anlatılmıştır (AVG, 8 Ağustos 1928: 1). Uzunca bir yazının sonundaki şu ifadeler Koçhisarlıların gurur duyacağı büyüklerini (dedelerini) anlatmaktadır:

“Tayyare meydanının Koçhisar merkezine uzak olduğuna rağmen vesait temin edemeyen halk yaya olmak üzere tayyaresini görmek için akın akın gidiyorlardı. Herhangi bir Koçhisarlının yüzüne bakılsa orduya ve vatanına hediye ettiği bir müdafaa kuvvetinden dolayı gözlerinin içi[nin] bile gülmekte olduğunu ve sevinç içinde bulunduğunu anlamakta müşkülât çekmezdi. Bu fedakâr ve asil halkın bu iftihara ve sevince tabiidir ki hakları vardı. İkinci bir tayyare almak üzere bulduklarını istihbar ettiğimiz bu aziz ve fedakâr vatan evlatlarının böyle sevinçli günlerinde aralarında bulunmak şerefine nâiliyetten dolayı mütehasis olduk ve iftihar ettik” (AVG, 8 Ağustos 1928: 2).

Arapsun'dan Tayyare Cemiyeti'ne Yardım

1928 Temmuz'undaki bir haberde “Arapsun Tayyare Şubesine yardım” başlığı altında bugün Nevşehir'in bir ilçesi olan Gülşehir'in (Arapsun) yardım haberi vardır. Haber şöyledir:

Arapsun Kaymakamlığı'ndan
Arapsun Tayyare Şubesi'ne teberru' edilen 100 koyun, 137 keçi derisi ile 14 öküz ve inek gönü, 7 Temmuz [1]928 tarihinden itibaren yirmi gün müddetle müzayedeye vaz' edilmiştir. Talebelerin müracaatları ilan olunur (AVG, 18 Temmuz 1928: 6).

AKSARAYLILARIN İZMİR DEPREMZEDELERİNE YARDIMI

İzmir ve civarını etkileyen depremler olmuştur. Bunlardan birisi 31 Mart 1928 Cumartesi günü saat 02.27'de meydana gelen merkezi Torbalı olan ve 6.5 büyüklüğünde olan depremdir. Bu depremde 50 kişi hayatını kaybetmiş ve binlerce vatandaş da evsiz kalmıştır. Ağır hasara sebep olan bu afet hakkında araştırma yapanlardan Tinal, depremzedelere yapılan yardımlarda yaşanan sıkıntıların da olduğunu belirtmektedir (2009: 2229-2243).

Deprem sonrasında Vilayet Gazetesi'nde afetzedelere yardımcı olan duyarlı vatandaşların isimleri yayınlanmıştır (AVG, 11 Nisan 1928: 1).

Güzel ve şirin İzmir'imiz işgal, istila ve büyük yangın acılarını unutturken tabiatın kahrına ve felaketine uğradı. On dört milyon Türk'ün yekpare bir vücut gibi bu felaketten müessir oldu. Büyük milletimiz bu felaket karşısında derhal faaliyete geçti. Pek kısa bir müddet zarfında İzmir'imizin ve İzmirli kardeşlerimizin yaralarını saracağımız gayet tabidir. Türk'ün azmi her şeyde olduğu gibi felaket ve musibete galip gelecektir. Aziz İzmirli kardeşlerimize geçmiş derken vilayetimiz aziz halkının gösterdiği derin teessür, tahsis ve alakayı da iftiharla kayd ve zikre şayan buluruz.

Tablo 4:

İzmir depremzedelerine Aksaray'dan yardımda bulunanlar

	<i>lira</i>	<i>kuruş</i>
Vali Yusuf Bey	5	
Vali Yusuf Bey refikaları hanımefendi	5	
Eczacı Vasıf Bey	5	
Eczacı Vasıf Bey refikaları ve yavruları namına	15	
Tüccar Aksekili Mehmet Emin Efendi	5	
Tüccar Hacı Ahmet Efendi-zâde Avni Bey	20	
Tahsil memuru İbrahim Efendi	25	
Muallim Faruk Bey	10	
Terzi-zâde Şinasi Bey	10	
Osman Bey-zâde Tahir Bey ve şürekâsı namına	40	
Tüccar Ali Ulvi Bey	5	
Perek-zâde Muhiddin Efendi	20	
Sandık emini Tahsin Bey	15	
Hazine vekili Tefik Bey	10	
Hacı Şeyh Ağa-zâde Şükrü Efendi	10	
Belediye sandık emini Yakup Bey	15	
Sabık sermühendis Galip Bey refİKası Cemile Hanım	5	
Muhasebe-i Hususiye başkâtibi Tahsin Bey	5	
Muallim Mehmet Emin Bey	5	
İstanbulu Ali usta	10	
Tekeli-zâde Yakup Efendi	10	
Mihran Kazancıyan Efendi	15	
Muhasebe kâtibi Murtaza Bey	10	
Tekeli-zâdeler şeriki Cebra(?) Efendi	15	
Kütüphane memuru Ramazan Bey	5	
Maliye tahsildarları namına	30	
İsmi söylemeyen hamiyetli bir zat	2	
Nafia makinisti Tahir Efendi	5	

Nafia makinisti Tahir Efendi aile-yi muhteremesi namına	5	
Tüccardan Atıf Bey	20	
Tüccardan Atıf Bey kerimesi hanım	5	
Polis dairesi	20	
Jandarma dairesi namına	30	
Aksaray Askerlik Şubesi efradı namına	10	
Jandarma kâtibi Ziya Bey	5	
Jandarma mülazımı mülhak(?) Şahap Bey	5	
Perek-zâde Mehmet Bey	30	
Bakkal Hanifi Efendi	10	
Ali Molla-zâde Şaban Efendi	5	
Evliya-zâde Mustafa Efendi	5	
Bağdasar Maraşlıyan Efendi	20	
Salih Bey-zâde Avni Bey	15	
Jandarma mülazımı Rıza Bey refikası muhteremeleri hanım	2	50
Tüccardan Aram Efendi	10	
Ekmekçi Zülfikar usta	5	
Aşçı Nevşehirli Mehmet Efendi	5	
Merkez tapu memuru Muhiddin Bey	5	
Kasap Şammas Efendi	5	
Cumhuriyet Mektebi talebesinden Faruk Efendi	1	
Jandarma mülazımı Celal Bey oğlu namına	1	
Kadı-zâde Said Efendi	5	
Sıhhiye memuru Osman Efendi	1	
Malul gazilerden İsmail Efendi	1	
Tahsil memuru İbrahim Bey mahdumu talebeden Mehmet	1	
Muhabe-yi Hus. Kitabesinden Said Ef. Mahdumu Selahaddin	2	
Aksaray sporcuları namına muallim Sadık Bey delaletiyle	10	
Sultanhanlı Mahmut Ağa	5	
Polis Naci Efendi kerimesi hanım namına		50
Aydın-zâde Galip Efendi	10	
Telgraf çavuşu Şaban Efendi	1	
Tüccardan Ohannes Yevdakiyan(?) Ef. ve mahdumu namına	25	
Muallim Cevdet Bey	5	
Muallim Ramiz Bey	5	
Mirasalih(?) Efendi mahdumu namına	2	
Muallim Hamdi Bey	5	
Hanlı oğlu şoför Hasan Efendi	2	

M. Fırat GÜL

Tüccardan Kayserili Hacı Mahmut Ef. Mahdumu Mehmet Ef.	5
Kasap Hıfzı Efendi	5
Elektrik memuru Mustafa Efendi	5
Muhasebe-i Hususiye kitabesinden Salih Bey-zâde Said Ef.	3
Mahdumu Selahattin Efendi ikinci defa	
Tahsil memuru İbrahim Efendi'nin altı aylık yavrusu namına	1
Muallim Şaban Bey	15
Muhasebe-i Hususiye Müdürü Tevfik Bey	10
Jandarma mülazımı Şaban Bey kerimesi namına	50
Arapsun Jandarma efradından Seyyid Mehmet Efendi	1
Dabanlı-zâde mahdumu Hakiki Efendi	10
Alaca başmuallimi Hüseyin Hüsnü Bey	5
Gelveri jandarma efradı namına mülazım Celal Bey'den	5
Abbas-zâde Abdülkadir Efendi	10
Tüccar İsa-zâdeler şeriki Süleyman Efendi	5
Tahsil m. İbrahim Ef. Mahdumu Selahaddin namına 4. defa olarak	5
Tahsil memuru İbrahim Efendi 2. defa olarak	5
Orta Mektep talebesinden Abbas-zâde Şükrü Bey	5
Borlu Mehmet Efendi mahdumu Bekir Efendi	10
Elektrik memuru Mustafa Bey mini mini Türkan'ı namına	1
Şoför Silleli Mustafa Efendi	5
Muh. Hus. kitabesinden Salih Bey-zâde Said Ef. Mahdumu	10
Talebeden Selahaddin Efendi 3. Defa	
Belediye tabibi Mustafa Bey	15
Şekerci Mustafa Ef. Şeriki Amaratlı Seyid Ali Efendi	10
Tüccardan Hacı Kâni-zâde Şaban Efendi	10
Eşmekayalı İbrahim oğlu Ahmet Bey	10
Esnaftan Rumelili İdris Efendi	5
Helvacı Hüseyin Efendi	5
İcra memuru Tahsin Bey	1
Mahkeme başkâtibi Ali Naci Bey	1
Arapsun Jandarma efradından Seyyid Mehmed Efendi 2. Defa	1
İzmir Türk sahnesi müdürü Serya Bey kerimesi mini mini	1
Aktris hanım tarafından, topladığı para sayı kâmilten	
Nevşehirli aşçı Ahmet usta	5
Helvacı Bekir Efendi	5

İzmir depremleri için toplanan yardımda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin gayreti kayıtlara yansımıştır. Cemiyetin Aksaray'la yakın bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Aksaraylılar Cemiyeti benimsemişler ve her anlamda desteklemişlerdir. Hilâl-i Ahmer'e ve diğer kuruluşlara yardımcı olanlar arasında en cömerti -gazetede ki haberlere yansıdığı kadarıyla- Vehbi Bey'dir. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti de bu adımları karşılıksız bırakmamıştır. Herhangi bir yerde olduğu gibi Aksaraylıların zor gününde yardımını esirgememiştir. Özellikle kuraklığın tesiriyle mağdur duruma düşen halkın aç kalmaması için buğday ve un yardımında bulunmuştur (Gül-Uyanık, 2020: 274).

Bir hafta sonraki gazetede "Felaketzedelere Yardım" başlığı altında İzmir felaketzedeleri için Hilal-i Ahmer vasıtasıyla yardım edenlerin isim listesi vardır (AVG, 18 Nisan 1928:3).

Tablo 5:

İzmir depremlerine Aksaray'dan yardımda bulunanlar

Yardım yapanın ismi	<i>lira</i>	<i>kuruş</i>
Yapılcanlı Haydar Bey	10	
Fatin-zâde Ali Ağa		50
Trabzonlu-zâde Süleyman Efendi	1	
Borlu Ahmet Efendi		20
Fetvacı-zâde Süleyman Efendi		50
Abbas-zâde Mustafa Efendi	1	
Nevşehirli Süleyman Ağa		50
Bakkal Ziya Efendi	1	
Batmazyan Dikran Efendi	2	50
Tüccardan Molla Hasan Efendi	1	
Şeyh Mehmet Efendi-zade Ahmet Efendi	5	
Kunduracı Yusuf Usta	1	
Terzi Halaçyan Efendi	1	
Ateş-zâde Sadi Efendi	3	
Mütekaid Yüzbaşı Cemal Bey	1	
Nevşehirli Durmuş Efendi ve şerikleri	10	
Sarrafi Yusuf Efendi	1	
Nevşehirli Hacı Efendi	1	
Nevşehirli Bekir Efendi	1	
Kunduracı Âsaf Usta	1	
Kara Şeyh-zade Fevzi Efendi	1	
Mehmet Efendi-zade Hıfzı Efendi	1	
Tüccardan Sadık Efendi	1	

İzmir depremzedelerine ilkökul çocukları da yardımcı olmuşlardır. 1928 Mayıs'ındaki bir haberde “*Mert ve Asil Yavrularımızın Hamiyeti*” diyerek övülen çocukların yardımlarının tutarı 3741 kuruştur:

“Sınıflarında muallimlerinden İzmir zelzelesi felaketine muttali’ olan Cumhuriyet Mektebi talebeleri ceplerinde mevcut paralarını ve parası olmayan da velilerinden aldıkları tamamen muallimlerine vermek suretiyle yüksek ve müstesna hamiyetlerini izhâr etmişlerdir. Koçhisar Merkez Mektebi talebesi de kendi aralarında topladıkları 1315 kuruş ve Kulu Köyü Mektebi muallim ve talebeleri 2300 kuruşu doğrudan doğruya İzmir Hilal-i Ahmer Merkezine göndermişlerdir. Kalpleri hamiyet ve asaletle çarpan aziz yavrularımızın bu alâka ve yardımları şâyan-ı şükran ve iftihadır” (AVG, 16 Mayıs 1928: 5).

Alaca Köyü’nden yapılan 535 kuruşluk yardımı köydeki mektebin başmuallimi Hasan Hüseyin Bey İzmir Hilal-i Ahmer’ine göndermiştir (AVG, 30 Mayıs 1928: 3).

FAKİR ÖĞRENCİLERE YARDIMLAR

Bugün de olduğu gibi öncelikle devletin ve duruma göre de toplumun zenginlerinin fakirlere yardımcı olması beklenir ve de böyle olması gerekir. Özellikle maddî durumu zayıf olan öğrencilere yardımın önemi büyüktür. Bunun farkında olan Aksaraylılar da ellerinden geleni yapmaya çalışmışlar. Listedeki isimlerin mesleklerine bakıldığında yardım edenlerin zenginlikten ziyade işin farkında olmalarıyla izah edilebilir. Zira öncelikle eğitim veren idareciler, öğretmenler ve askerler, diğer memurlar ve sonrasında da bilinçli esnafların yardım yaptığı görülmektedir. 1931 tarihli “Mekteplere Yardım” başlığı altında Gelveri ve Taşpınar Mekteplerinde bulunan fakir çocuklara yapılan yardımlar ve yardımseverler kaydedilmiştir.

Tablo 6:

Gelveri’deki öğrencilere yardım edenler (AVG, 21 Kanunusani 1931: 4)

Yardım yapanın ismi	lira	kuruş
Baş Muallim Ali Rıza Bey	2	
Baş Muallim Ali Rıza Bey Refikası	2	
Baş Muallim Ali Rıza Bey Kerimesi		15
Baş Muallim Ali Rıza Bey Kerimesi		25
Muallim Mahmut Bey	3	
Muallim Mustafa	2	
Muallim Mustafa Validesi	1	
Ali Bey	2	50

Belediye Reisi Nuri	3	
Belediye Kâtibi Seyit Ali Efendi		50
Belediye Azası Hayrullah Efendi		50
Belediye Azası Veysel Efendi		50
Karakol Kumandanı Ali Rıza Efendi	3	
Jandarma Kazım Efendi		50
Jandarma Kadir Efendi		50
Tüccardan Emin	2	
Hayrullah-zade Sıtkı	1	
Ekmekçi Kâmil Usta	1	
Ekmekçi Niyazi Usta		25
Eşraftan Hamit Efendi		50
Muhtar Niyazi Efendi		50
Muhtar Hamit Efendi	1	
Muhtar Ahmet Efendi		50
Arif oğlu Mehmet		50
Arif oğlu Aydın	1	
Kesriyeli Mustafa	1	
Hasan oğlu Bayram	1	
Nalbant Mustafa	1	
Kahveci İsmail		50
Kadir oğlu Mehmet		50
Bakkal Kerim	1	
Selim oğlu Süleyman		50
Behzat		50
Demirci Yusuf		50
Eşref Usta		25
Bekçi Yakup		50
Bekçi Necip		25
Yekûn	37	15

Tablo 7:

Taşpınar'daki öğrencilere yardım edenler

Yardım yapanın ismi	<i>lira</i>	<i>kuruş</i>
Durmuş Ali Ağa	1	
İzzet Ağa	1	
Halit Efendi	1	

M. Fırat GÜL

Muallim Azmi Bey	1	
Muallim Ahmet Bey	1	
Muallim Mahmut Bey	1	
Ahmet Ağa		50
Mustafa Efendi		50
Bekir Efendi		50
Mithat Efendi		50
Cafer'in Ahmet		50
Musa Efendi		50
Ziya Efendi		50
Hüseyin Efendi		50
Hüseyin Çavuş		50
Mustafa Efendi		50
Halil Ağa		50
Kanber Ağa		50
Mustafa Efendi		50
İbrahim Derviş Efendi		50
Hacı Arif'in Ahmet		50
Mehmet oğlu Sıtkı		50
Kenan oğlu Ahmet		50
Abdullah Efendi		50
Mustafa Efendi		25
Köy sandığından	10	
Yekûn	25	25

1931 Mart'ındaki gazetede 18 talebenin elbise ve ayakkabılarını temin edenlere teşekkür vardır. “Yetim ve Fakir Çocuklara Yardım Edenler” başlığı altındaki liste aynen şöyledir (AVG, 4 Mart 1931: 3)²: *Maarif Müdürü Hakkı, Belediye Reisi Hadi Bey, Belediye veznedarı Yakup Efendi, Banka veznedarı Nuri Bey, Alibuçuk-zâde Hüsnü Bey, Hacı Ahmet Efendi-zâde Avni Bey, Hacı Hamza Efendi-zâde Hacı Bey, Kavurmacı-zâde Celal Bey, Tüccardan Bağdasar Efendi.*

Aynı yılın Ekim'inde “Fakir Çocuklara Yardım” başlığı altında özellikle kimsesiz çocukların ayakkabısızlık ve kışlık elbise eksikliğinden kaynaklı yaşayacağı mağduriyetlerin neler olabileceği üzerinde durulmuş ve kütüphanede içtima yapılacağı belirtilmiştir³.

---

² İsimler yazılmadan önce “*Matbaa Müdüriyet-i Aliyesine Aşağıda isimleri yazılı hayırkâr devletin fakir ve yetim 18 talebesinin elbise ve ayakkabılarını temin ettiklerinden dolayı kendilerine teşekkürlerimizin gazetenizle ilanını rica ve bilvesile teyidi hürmet eylerim efendim*” yazmaktadır.

³ AVG, 14 Teşrinievvel 1931: 4.
Kütüphanede içtima yapılacak

Yapılan yardımlar sadece fakir çocuklara ayakkabı ve kıyafet temininden ibaret değildir. Sporculuğun gelişimini sağlamak amacıyla Vali Yusuf Ziya Bey'in özellikle Şenyuva Spor Kulübü'ne destek verdiği, bunun için bir müsamere tertip edeceği kaydedilmektedir (AVG, 2 Kanunuevvel 1931: 3). 1931'de yapılan talebe pansiyonundaki fakir talebe ihtiyaçları için sarf edilmek üzere 200 lira veren Encümen-i Vilayet'e Orta Mektep Müdürü Seyfettin Bey teşekkür etmiştir (AVG, 27 Kanunusani 1932: 2). 1932 Nisan'ındaki gazeteden Koçhisar'la alakalı iki haber daha öğrenilebilir. Buna göre Meclis-i Umumi azasından Koçhisarlı tüccardan Ali Bey Orta Mektep talebe pansiyonunu ziyaret ederek kimsesiz öğrencilere 16 lira yardımda bulunmuş. Ayrıca Koçhisar Himaye-i Etfal Cemiyeti de Orta Mektep talebe pansiyonundaki öğrencilere Kaymakam Kazım Bey vasıtası ile 20 lira yardımda bulunmuşlar (AVG, 13 Nisan 1932: 3).

SONUÇ

Aksaraylıların yardımseverliğine dâir tespitler (1909-1931) başlığı altında II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar olan yaklaşık yirmi iki yıllık süreç incelenmiştir. 1933 tarihli bazı vilayetlerin ilgası kanunundan etkilenen Aksaray'ın kazaya tahvil edilmesiyle 1926'dan 1933'e kadar 325 sayı yayımlanmış olan Aksaray Vilayet Gazetesi'nin kapanmasından dolayı çalışma mezkur yıllarla sınırlandırılmıştır.

İncelenen dönemde, cumhuriyet ilan edilmeden önce Aksaray'ın özellikle ordu için istenen yardım taleplerine ilgili davrandığı; Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Millîye Cemiyeti'ne elden geldiğince yardımcı olduğu; az-çok demeden toplumun her kesiminden yardımların yapıldığı tespit edilmiştir.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin de milletin desteğine ihtiyaç duyduğu bilinmektedir, çünkü çok zor şartlar altında verilen Millî Mücadele'den çıkan devletin birçok şeye ihtiyacı olmuştur. Bunlardan birisi de dönemin önemli teknolojik gelişmelerinden olan tayyaredir. Orduların ihtiyacı olan tayyareler için halkın desteğine ihtiyaç duyulmuştur. Aksaraylılar ve 1920-1933 arasında Aksaray'ın kazalarından olan Şereflikoçhisarlılar bu konuda duyarlı davranmışlardır. Birçok şehir tayyarenin tüm maliyetini karşılayabilmiştir. Yardımını esirgemeyen halkın bu jestine devlet de mukabele ederek o şehrin adını yeni alınan tayyarelere vermiştir. Şereflikoçhisarlıların vermiş olduğu

---

Kış yaklaşıyor. Kışlık ihtiyaçlarımızı şimdiden temine başlamış bulunuyoruz. İhtiyat elbise ve ayakkabılarını da unutmamak şartıyla... Ancak düşüneceğimiz noktalar var. Mekteplere devam eden talebeler arkasında birçok yavrularımız ya fakir veya bakes... Bunlar, ayakkabılarını, soğukların şiddetine karşı koyabilecek vesaiti teminden ve orta derecede gıda almaktan mahrumdurlar. Bizler kalın ve yün elbiselerimiz içinde sıcak köşelerimizde rahat bir hayat geçirirken kimsesiz yavrularımızın kısmen olsun aç ve çıplak sürünmelerine, titreşmelerine mani olacak vesaiti teminle mükellefiz. Bu milli ve vicdani düşünce ile lazım gelen tedbirleri şimdiden almak için yarın saat 14'te Milli Kütüphanede umumi bir içtima yapılacaktır. Yardım şekillerini görüşmek ve şefkatli yardımları tayin etmek üzere alicenap halkımızın yarın öğleden sonra bu içtima iştirake tehâlik göstereceklerine emin bulunuyoruz.

M. Fırat GÜL

parayla alınan tayyareye 1928 yılında yapılan törenle “Şereflikoçhisar” adı verilmiştir. Vilayet merkezi olan Aksaray bir tayyarenin tüm maliyetini karşılayamamıştır.

İzmir’de meydana gelmiş deprem örneğinde olduğu gibi doğal afetler sonrasında zor durumda kalanlar için de yardımcı olunmuştur. Yine insanî bir davranış gereği olarak yardıma muhtaç çocuklara barınma, giyinme ve eğitim ihtiyaçları için Aksaraylılar ellerinden geldiğince yardım etmişlerdir. Cumhuriyet Aksaray’ının yardımsever kişileri olarak Mebus Vehbi Bey ile Eczacı Vasıf Bey ön plana çıkan şahsiyetlerdir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

TC Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, 030-18-1-1-1-14-2

Kızılay Arşivi

Kutu: 210, Belge: 397, (19.9.1927)

Resmî Yayınlar

TBMM ZC, Devre I, C.3, 89-98.

Sürelî Yayınlar⁴

Aksaray Vilayet Gazetesi (AVG)

Babalık Gazetesi

Konya Vilayet Gazetesi (KVG)

Resmî Gazete

Kitaplar ve Tezler

GÜL, M. F. (2020a). *Aksaray'ın Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Yapısı*. Doktora Tezi, Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi.

GÜL, M. F. & O. Özdil (2020). *Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde Aksaray'da Sel Felâketi*. Ankara: Akademisyen Kitabevi Yayınevi.

ULUĞTEKİN M. & Gül U. (2013) *Osmanlıdan Cumhuriyete Hilal-i Ahmer İcraat Raporları 1914-1928*, Ankara: Kızılay Yayınları.

Makaleler

ARMAĞAN, Servet (1967). Türkiye'de Parlamento Seçimleri. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 33 (3-4), 45-100.

GÜL, M. F. (2020b). Himaye-i Etfal Cemiyeti Aksaray Şubesi. SUTAD, 49, 457-492.

GÜL, M. F. & UYANIK, N. (2020). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Aksaray Şubesi. *Tarihin Peşinde*. 24, 257-278.

GÜL, M. F. (2021). 1933 Tarihli Bazı Vilâyetlerin İlga Kararı Sonrası Hükümete Gönderilen Telgraf ve Dilekçeler. *Tarihin Peşinde*. 25, 293-313.

HANİOĞLU, M. Şükrü (2004). Meşrutiyet. TDİA, 29, 388-393.

TINAL, M. (2009). 1928 Torbalı (İzmir) Depremi. *Turkish Studies*, 4(8), 2229-2243.

---

⁴ Gazetelerin künyeleri metin içerisinde gösterilmiştir.

Şereflikoçhisar ismi verilen tayyare için yapılan merasimden bir görüntü